

ФЕРМЕРСЬКІ ГОСПОДАРСТВА ХЕРСОНЩИНИ РОЗВИТОК ТА ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ

Херсонщина є регіоном, який має потужний природно – ресурсний потенціал, сприятливі агрокліматичні ресурси та економічні умови для ведення майже всіх видів сільського господарства. В області зосереджено значний земельно-ресурсний потенціал. Загальний земельний фонд області становить 2846,1 тис. га. Він характеризується значною часткою сільськогосподарських угідь – 1971,1 тис. га, або 3,3% загальної земельної площі України. Останні складають великий земельний потенціал для розвитку агропромислового комплексу, у складі яких найбільшу цінність має рілля, тому що з підвищенням її частки підвищується якість і ефективність використання земельних ресурсів. У загальній площі сільськогосподарських угідь площа ріллі становить 1777,6 тис. га (90,2%). Але важливо підкреслити, що в області занадто висока питома вага ріллі, яка обумовлена надзвичайно великою розораністю сільгоспугідь.

Відзначимо, що вітчизняні науковці приділили значну увагу вивченню структурних змін сільського господарства, зокрема розвитку правових аспектів функціонування господарств фермерського руху в Україні. Це праці П.І. Гайдуцького, А.С. Даниленка, В.П. Горьового, Л.О. Мармуль, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука, В.В. Юрчишина та інших. В них розглянуті проблеми становлення, функціонування та розвитку фермерства, та значення у процесі ринкових перетворень в аграрній сфері економіки. Але ресурсне забезпечення фермерських господарств має регіональну (зональну) зумовленість і потребує подальшого обґрунтування у відповідності до систем ведення сільського господарства [4].

Найбільш інтенсивно процес становлення фермерства на Херсонщині пройшов у перші роки після прийняття Закону України «Про фермерське

господарство». За 1992-1994 рр. кількість господарств збільшилась до 2676 одиниць, у наступні роки і до цього часу середньорічні темпи приросту становлять 3,6 % [1].

В області функціонують 286 сільськогосподарських підприємств, 3013 фермерських господарств. Основними напрямками виробництва в рослинництві є вирощування зернових, насіння соняшнику, овочів. У тваринництві домінують скотарство і вівчарство.

Більшість фермерських господарств степової зони (55%), окрім сільськогосподарського виробництва, не мають додаткових видів діяльності. Останнім часом ці господарства поступово диверсифікують свою діяльність, у той час як сільгосппідприємства все більше спеціалізуються виключно на аграрному бізнесі.

Основними допоміжними видами діяльності виступають: надання послуг з помелу зерна, випічка хлібобулочних виробів і надання в оренду сільгосптехніки [3]. Остання послуга особливо часто надається фермерськими господарствами. Питома вага доходу, отриманого фермерами від підсобних видів діяльності, становить у середньому 23%.

В структурі посівних площ господарств рослинницького напрямку в залежності від природно-кліматичних і економічних умов переважають зернові, технічні та овочеві культури, які складають основу їх товарної продукції і від реалізації яких залежать результати їх господарської діяльності. В фермерських господарствах, спеціалізованих на виробництві тваринницької продукції, високу питому вагу займають зернофуражні та кормові культури, обсяги вирощування яких повинні забезпечити поголів'я відповідного виду тварин повноцінними кормами власного виробництва.

Виробництво продукції тваринництва в Херсонській області здійснюється, в основному, в господарствах населення. Так, частка виробленого м'яса в господарствах населення у загальному його виробництві становила 89,8%, молока - 92,9%, яєць - 71%, вовни - 35,2%. Наявність розвиненої переробної промисловості дозволяє переробляти вирощену продукцію

безпосередньо в області, тим самим знижуючи витрати на її транспортування і запобігаючи відтоку доходів в інші регіони.

Як і в попередні роки, основною зерною культурою для більшості фермерських господарств виступає пшениця озима. Її вирощують більше 60% фермерів, бо озимі ріпак і ячмінь часто вимерзають. Крім того, ріпак потребує дуже багато зусиль при збиранні врожаю потрібно якомога точніше вибирати час для обмолоту, що не завжди вдається зробити. До того ж посушливі умови червня липня зазвичай значно знижують врожаї технічних капустяних культур.

Ячмінь ярий виступає другою найбільш поширеною зерною культурою, яку також вирощують майже 60% фермерських господарств з приблизно такою ж середньою посівною площею, як і під озимую пшеницею. Причому, посіви ярого ячменю мають стійку тенденцію до зростання.

Основною технічною культурою у фермерських господарствах є соняшник. Середня посівна площа під цією культурою становила 15 га. Посіви цукрового буряку мали лише 13% фермерів із середньою посівною площею 10 га.

Таким чином, зростання площ посівів зернових культур вказує на те, що зернове виробництво у фермерських господарствах набуває більш товарного характеру. Разом з великими сільськогосподарськими підприємствами фермери південного регіону відіграють все більшу роль у розвитку ринку зерна в Україні.

Традиційною для багатьох фермерських господарств спеціалізацією є овочівництво. Аналізуючи зміни розмірів посівних площ, треба відзначати, що невеликі за розмірами площі фермерських господарств можуть надавати їм більше гнучкості для того, щоб враховувати цінову кон'юнктуру та попит на аграрному ринку. У 2015р., порівняно з 2010-2014 рр., простежується збільшення валових зборів урожаю всіх без винятку сільськогосподарських культур.

Більшість фермерів Херсонської області віддають перевагу виробництву зернових. Це пов'язано з меншою трудомісткістю та ризиком вирощування цієї

культури. Фермерські господарства тільки семи районів: Білозерського, Бериславського, Голопристанського, Каховського, Новотроїцького, Скадовського та Цюрупинського займаються виробництвом овочевих, відводячи під них в середньому від 5 до 50 га. Перевага віддається раннім томатам, огіркам, капусті, баклажанам та перцю. Овочівництво в фермерських господарствах має досить високу рентабельність [2].

У майбутньому основними виробниками сільськогосподарської продукції в Україні будуть приватні сільськогосподарські підприємства, і серед них істотне місце посідатимуть фермерські господарства, до яких слід віднести і так звані « приватні (приватно – орендні) підприємства», оскільки за своїм правовим статусом вони є фермерськими господарствами.

Література

1. Благодатний В.І. Проблеми розвитку фермерства на Херсонщині / В.І. Благодатний, І.В. Євтушенко // Таврійський науковий вісник. - 2004. - № 11. - С. 23 - 25.
2. Горьовий В.П. Розвиток і сучасний стан функціонування фермерських господарств регіону / В.П. Горьовий // Економіка України. - 2007. - № 12. - С. 61-68.
3. Колокольчикова І.В. Сучасний стан розвитку фермерських господарств / І.В. Колокольчикова // Держава та регіони. - 2002. - №3. - С. 71 - 74
4. Шрам Т.В. Землезабезпечення та ефективність землекористування фермерських господарств Херсонської області / Т.В. Шрам // Таврійський науковий вісник: зб. наук. пр. - Вип. 60. - Херсон: Айлант, 2008. - С. 251 - 257.